

ZNAMENJA.

Znamenja nad črkami so naglasna znamenja. Naglas je za dolge zloge dvojen: potisnjen (˘), ako poudarek samoglasniku na prvo polovico, potegnjen ali zategnjen (˙), ako mu na drugo pada, n. pr. **grâd**, **hvála**. Kratki zlogi imajo le en naglas (˘): n. pr. **brât**.

Znamenja pod črkami ali v črkah natančneje določajo izreko (diakritična znamenja).

Ako imata **e** in **o** ključico ali piko pod seboj (**ē, ē̇, ō, ō̇**), sta ozka (zaprta) glasova ter se v olikanem govoru, kakršen je zdaj najbolj navaden, ne razločujeta, v narečjih pa, ki kažejo pravilnejšo izreko, se ti glasovi približno tako-le ločijo:

Dolgi ozki **e** s piko (**ē̇, ē̇̇**) se bliža glasu **i** ter se izgovarja tako, da je skoro nekak slab **i** za ozkim **e** slišati; v nenaglašanih ali kratko naglašanih zlogih ima manj določen glas.

Dolgi ozki **e** s ključico (**ē, ē̇**) se tako izgovarja, da je pred ozkim **e** slišati nekak slab **i**; v nenaglašanih ali kratko naglašanih zlogih tega **e** ni.

Dolgi ozki **o** s piko (**ō̇, ō̇̇**) se bliža glasu **u**; v nenaglašanih in kratko naglašanih zlogih ima manj določen glas.

Dolgi ozki **o** s ključico (**ō, ō̇**) se tako izgovarja, da je pred ozkim **o** slišati nekak slab **u**; v nenaglašanih in kratkonaglašanih zlogih tega **o** ni.

Ako sta **e** in **o** brez pike ali ključice, sta široka glasova (**ō, ó, ò, o**).

Horizontalna črtica nad samoglasnikom kaže (skoro le v tujih besedah knjižnega jezika) samo dolgost zloga; **ē** in **ō** imata čisti glas kakor v tujih jezikih.

ə stoji za oni **e**, ki v navadni pisavi nadomešča nedoločni glasnik (polglasnik), n. pr. pəs, bəzəg.

l se izreka kakor kratek **u**.

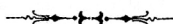
Naglasna in diakritična znamenja imajo le začetne besede. Pri prilogih stoji v začetku zaradi enakosti sploh nedoločna oblika tudi takrat, kadar se v resnici težko kje nahaja; ako se v razlagi ponavlja v določni obliki, ima prvokrat tudi izpremenjena naglasna znamenja.

Začetne besede iste kategorije, katere bi se brez znamenj v navadni pisavi popolnoma enako pisale, so s številkami s predaj stoječimi ločene, ako niso istega korena.

V tolmačenju so popolnoma različni pomeni s številkami ločeni; manjše razlike ločijo horizontalne črte. Kar stoji do podpičja ali pike, to spada skupaj, to je en podatek; čez najbližje spredaj stoječe podpičje citati nimajo veljave.

= je znamenje enakosti ter znači: enakega pomena kakor —, enakega pomena je tudi —.

Ako je majhna horizontalna črtica med dvema citatoma, spadata ta dva skupaj ter značita, da se prvo pri drugem nahaja; n. pr. *Trub.-Mik.* znači, da je beseda iz Trubarja navedena v kateri Miklošičevih knjig; *Fr.-C.* znači, da se beseda, v Framu navadna, nahaja v Cafovem gradivu.

K R A T I C E.

[a. = ali.]¹

acc. = accusativus, tožilnik (akuzativ).

[act. = (modus) activum, tvorni (način).]

ad = k, spada k—.

adj. = adjectivum, pridevnik.

adv. = adverbium, prislov.

[ahd. = althochdeutsch, starovisokonemško = stvn.]

[ak. = akuzativ, tožilnik (= acc.).]

[altslov. = altslovenisch, staroslovensko. Glej razlago pod *stsl.*]

[anat. = anatomia, (spada v anatomijo).]

arch. = architectura, (spada v) umetelno staviteljstvo.

astr. = astronomija, (spada v) zvezdoslovje.

[avstr.-nem. = avstrijskonemško.]

[b. = bei, pri.]

bav. = bavarsko (nemško) narečje.

[ben.-it. = beneškoitalijansko (= it.-ben.).]

[bes. = besonders, posebno.]

[bolg. = bolgarsko.]

bot. = botanica, (spada v) rastlinstvo.

c. = cum, s (z), n. pr. *praep. c. gen.* predlog z genitivom.

chem. = chemia, ločba (spada v ločbo).

[coll. = collectivum, zbirno ime (kolektiv).]

[compar. = comparativum, primernik (komparativ).]

conj. = conjunctio, veznik.

[ct. = centimeter.]

čes. = češko.

[d. h. = das heißt, to je.]

[d. i. = das ist, to je.]

dat. = dativus, dajalnik (dativ).

dem. = deminutivum, pomanjševalna beseda; pri pomanjševalnih besedah dostikrat ni nemškega preveda, ker se sam ob sebi umeje.

dial. = v dialektu, v narečju ali v narečjih.

[distr. = (num.) distributivum, ločilni (števnik).]

[drug. = drugih.]

[dual. = dualis (numerus), dvojina.]

[eig. = eigentlich, pravzaprav.]

[etc. = et cetera, in drugi, in tako dalje.]

f. = femininum, samostalniki ženskega spola. [Tudi für, za in F. = Fuß, čevelj (kot dolžinska mera).]

fig. = figurativer, v prenesenem pomenu, v podobi rečeno.

[fl. = flor, flore, floren, goldinar.]

fr. = francosko.

furl. = furlansko.

fut. = futurum, prihodni čas.

[gem. = gemein, navaden.]

gen. = genitivus, roditeljnik (genitiv).

geogr. = geographia, (spada v) zemljepis.

geol. = geologia, (spada v) zemljepislovje.

[geom. = geometria, (spada v) geometrijo].]

germ. = germanizem.

[gew. = gewöhnlich, navadno.]

[glag. = glagol.]

[gld. = goldinar = gold.]

[gold. = goldinar = gld.]

got. = gotsko.

[gr. = grško.]

gramm. = grammatica, slovnica (spada v slovnico).

hist. = historia, zgodovina, (spada v) zgodovino.

[hl. = heilig, sveti.]

[hrv. = hrvaško (= kroat.).]

hs. = hrvaško ali srbsko.

[hyp. = substantivum hypocoristicum, ljubkovalnica (hipokoristik).]

[i. = in.]

i. dr. = in drugi, ali: in drugod.

i. nasl. = in naslednji.

[i. t. d. = in tako dalje.]

imprt. = imperativus, velelni naklon (velelnik, imperativ).

indecl. = indeclinabile, ne sklanja se.

indef. = (pron., adv.) indefinitum, nedoločen (zaimek, prislov).

[inf. = infinitivus, nedoločnik (infinitiv).]

instr. = instrumentalis, družilnik ali orodnik (instrumental).

interj. = interjectio, medmet.

inter. = (pron., adv.) interrogativum, vprašalni (zaimek, prislov).

intr. = intransitivum, neprehajalen glagol.

[iron. = ironično.]

it. = italijansko.

[it.-ben. = italijanskobeneško (= ben.-it.).]

[itd. = in tako dalje.]

[J. = Jahr, leto.]

[jez. = jezik.]

[klgr. = kilogram.]

[kor. = koroškonemško (= kor.-nem.)/koren.]

kor.-nem. = koroško-nemško.

[kr. = krajcar.]

¹ Okrajšave v oglatem oklepaju so dodane iz slovarskega dela in iz razdelka *Dodatki in popravki*. Ostale se najdejo v naslednjem podrazdelku zemljepisnih in avtorskih (o)krajšav ali pa je okrajšanost razumljiva iz gesla samega, npr. okrajšava a. v geslu **ábotan**. (Op. urednice.)

[*kroat.* = kroatisch, hrvaško = hrv.]
 [l. = leto.]
 [lat. = latinsko.]
loc. = localis, mestnik (lokal).
m. = masculinum, samostalnik moškega spola.
madž. = madžarsko (magyarsko).
 [magy. = magyar, magyarsko, madžarsko = madž.]
 [männl. = männlich, moški.]
math. = mathematica, (spada v) računostvje.
mech. = mechanica, (spada v) mehaniko.
merc. = mercatura, (spada v) trgovinstvo.
mil. = militaria, (spada v) vojaštvo.
min. = mineralogija, (spada v) rudstvo.
mont. = montanisticum, (spada v) rudokopstvo.
mus. = musica, glasba (spada v glasbo).
n. = neutrum, samostalnik srednjega spola.
 [n. pr. = na primer.]
 [nam. = namesto.]
 [namr. = namreč.]
 [nap. = napačno.]
 [nasl. = naslednji.]
 [nav. = navadno.]
nem. = nemško; po nem. = germanizem.
 [ngr. = novogrško = novogr.]
 [nhd. = neuhochdeutsch, novovisokonemško = nvn.]
 [nizkonem. = nizkonemško.]
nom. = nominativus, imenovalnik (nominativ).
 [novogr. = novogrško = ngr.]
 [num. = numerus, število.]
 [nvn. = novovisokonemško (= nhd.).]
 [o. = oder, ali.]
opp. = oppositum, beseda nasprotnega pomena.
 [ord. = (num.) ordinalis, vrstilni (števniki).]
 [os. = oseba.]
 [öster. = österreichisch, avstrijski.]
 [p. = pagina, stran.]
part. = participium, deležje (deležnik). [Tudi partikula.]
 [pass. = (modus) passivum, trpni (način).]
perf. = perfectum, pretekli čas.
phil. = philosophia, (spada v) modroslovje.
phys. = physica, (spada v) fiziko.
pl. = pluralis (numerus), množina; plurale tantum, samo v množini rabljen samostalnik.
pgl. = poglej (navadno pri napačnih oblikah in besedah zavrača na pravilnejše).
polj. = poljsko, poljski jezik.
 [pos. = posebno.]
 [poss. = (pron.) possessivum, svojilni (zaimek).]
 [pr. v zvezi na pr. = na primer.]
praef. = praefixum, predponka.
praep. = praepositio, predlog.
praes. = praesens, sedanji čas.
praet. = praeteritum, pretekli čas.
 [prav. = pravilno.]
 [preg. = pregovorno, v pregovorih.]
pren. = v prenesenem pomenu; prim. fig.

prim. = primeri (zavrača na besede podobnega pomena ali na besede, ki pojasnjujejo dotično besedo, ali na tuje besede, iz katerih so dotične slovenske nastale).
pron. = pronomen, zaimek.
rel. = (pron., adv.) relativum, oziralen (zaimek, prislav).
 [rok. = rokopis.]
rus. = rusko.
 [samost. = samostalnik.]
 [schriftl. = schriftlich, pisni.]
sing. = singularis (numerus), ednina.
 [slov. = slovanski/slovenski, v nemškem kontekstu slovenisch.]
 [slovan. = slovenski = slov.]
 [sloven. = slovenski = slov.]
 [sq. = sequens, naslednji.]
 [srb. = srbsko.]
srlat. = srednjelatinsko, srednjevečna latinščina.
srvn. = srednjevisokonemško (mittelhochdeutsch).
 [starofranc. = starofrancosko.]
 [starošved. = starošvedsko.]
*stat.*** = statistica, (spada v) državopis.
 [stol. = stoletje.]
 [str. = stran.]
stsl. = staroslovensko. [Pleteršnikova oznaka za (staro-)cerkvenoslovansko jezikovno gradivo, ki je v 19. stoletju odražala strinjanja s panonsko teorijo.]
stvn. = starovisokonemško (althochdeutsch).
subst. = substantivum, samostalnik.
 [superl. = (adv.) superlativum, presežniški (prislav).]
 [sv. = sveti.]
 [št.-nem. = štajerskonemško.]
 [švab. = švabsko.]
švic. = švicarsko-nemško.
 [t. j. = to je.]
techn. = technica (spada med tehnične izraze).
 [theol. = theologia, bogoslovje (teologija).]
 [tirol. = tirolskonemško.]
tirol.-nem. = tirolsko-nemško.
trans. = transitivum, prehajalen glagol.
tur. = turško.
typ. = typografia, (spada v) tiskarstvo.
 [u. dgl./udgl. = und dergleichen, in podobno.]
 [u. s. w. = und so weiter, in tako dalje.]
 [übhpt. = überhaupt, (na)sploh.]
 [v. = vrstica; tudi von, od.]
vb. = verbum, glagol; *vb. pf.* = verbum perfectivum, dovršen gl.; *vb. impf.* = verbum imperfectivum, nedovršen gl.
 [voc. = vocativus, zvalnik, vokativ = vok.]
 [vok. = vokativ, zvalnik (= voc.).]
 [weibl. = weiblich, ženski.]
 [z. B. = zum Beispiel, na primer.]
 [zaničlj. = zaničljivo.]
zool. = zoologia, (spada v) živalstvo.

- Ahac.*, Matija **Ahacel**, Koroške ino Štajerske pesme, 1838.
- Alas.*, Gregorio **Alasia** da Sommaripa, Vocabolario Italiano e Schiavo, 1607; prim. V. Oblak, Doneski k historični slovenski dialektologiji v Let. Mat. slov. 1891, 66 i. nasl.
- Andr.*, Spisi **Andrejčkovega** Jožeta (Podmilščaka), I., 1884.
- Bas.*, Jernej **Basar** (Bassar), Pridige, 1734.
- Baud.*, Baudouin de Courtenay: *Rez.-Baud.*, njegovi spisi o rezijanskem narečju, *Cirk.-Baud.*, der Dialect von Cirkno (Arch. f. slav. Phil. VIII.).
- Ben.*, Slovenci na Benečanskem.
- Bes.*, Besednik, leposloven list, 1869–78.
- Blc.-C.*, **Bilc**, katerega obilno zbirko kranjskih besed je Caf od Metelka dobil na porabo.
- Bleiw.*, dr. J. **Bleiweis pl. Trsteniški** (razni spisi).
- BlKr.*, Beli Kranjci, okoli Metlike in Črnomlja na južnovzhodni kranjski meji.
- Boh.*, Adami **Bohorizh**, Arcticae horulae succisivae de Latino-Carniolana literatura etc., 1584.
- [*Breznik*, A. **Bresnik**, Vezhna pratika od gospodarstva. V Marburgi 1789.]
- Burg.*, J. **Burger**, Pomoč v sili, 1832; Nedolžnost preganjana in poveličana, 1832; Sv. Terezije premišljevanja, 1834; (Antonija Pekca) Razlaganje dopoldanje očitne službe božje (1834) in Kristusovo trpljenje (1835); — (*Rok.*) rokopisni pripiski k Murkovemu slovarju.
- C., **Cafovo** slovarsko gradivo. Kjer so pripiski izvirnikov bili na pole prepisani, tam so se tudi v tem slovarju zapisali; n. pr. *Fr.-C.*, kar pomenja, da je pri dotični besedi v Cafovem gradivu pripisano: *Fr.*, da jo je torej Caf v Framu slišal in zapisal.
- Cel.*, J. **Celestina** (*Ar.*) (Močnikova) Aritmetika 1882; (*Geom.*) (Močnikova) Geometrija, 1883.
- Cig.*, (M. **Cigale**) Deutsch-slovenisches Wörterbuch 1860; (*T.*) Znanstvena terminologija, 1880.
- Cirk.*, prim. *Baud.*
- Cv.*, Cvetje z vrtov sv. Frančiška, ureja in izdaje P. St. **Škrabec**, od l. 1880; (ima na platnicah urednikove jezikoslovne razprave).
- Čb.*, Miha **Kastelic**, Kranjska Čbelica, I.–IV., 1830–1833, V. 1848.
- [*Dalj*, V. **Dal'**, Tolkovij slovar' živogo velikoruskogo jazyka. Moskva 1880–1882.]
- Dalm.*, Juri **Dalmatin**, Biblia, 1584; (*Reg.*) Register k tej bibliji. [(*Predg.*) Predgovor k tej bibliji.]
- Dan.*, Gj. **Daničić**, Rječnik hrv. ili srp. jezika, izhaja od l. 1880.
- Danj.*, Peter **Danjko**, (Danjko), (*Posv. p.*) Posvetne pesmi, 1827.
- Dict.*, Dictionarium, latino-carniolicum, prva polovica latinsko-sloven. slovarja, rokopis menda iz 17. stoletja; Miklošič ga omenja v svojih delih s kratiko: *Lex.*; jezik je dolenjščina, vsa podobna slovenščini protestantskih pisateljev.
- Dol.*, Dolensko, južnovzhod. del Kranjskega dol., dolina, n. pr. *Soška dol.*
- [*Drobt.*, Drobtinice, Ljubljana 1846–1872.]
- DSv.*, "Dom in Svet", leposloven in znanstven list, izhaja od l. 1888.
- DZ.*, Državni zakonik; porabljeni so izpiski iz letnikov 1871–1882.
- DZkr.*, Deželni zakonik kranjski; porabljeni so izpiski iz letnikov 1882–1890.
- Erj.*, Fr. **Erjavec**, (*Z.*) (Schoedlerjeva) Zoologija 1875; (*Ž.*) (A. Pokornega) prirodopis živalstva, 3. izd. 1881; (*Min.*) Mineralogija, 1883; (*Rud.*) (Fellöckerjevo) Rudninoslovje, 1867; (*Som.*) (Woldřichova) Somatologija 1881; (*Izb. sp.*) Izbrani spisi I. 1888, II. 1889; (*Torb.*) Iz potne torbe (Letopis Matice slov., 1875, 1879–80, 1882–83); kraji tu imenovani so z večine na Goriškem; pri teh, ki niso na Goriškem, je omenjeno, kje so; (*Rok.*) rokopisne opomnje pri rastlinskih imenih, katerih gradivo je Fr. Erjavec do črke **K** pregledal.
- Ev. tirn.-Mik.*, v Miklošičevih delih omenjeni "Szeveti evangeliumi", 1694.
- Ev. (Rok.)*, Star evangelij, rokopis, menda iz 17. stoletja, v ljubljanski licejski knjižnici; porabljeni so Levstikovi izpiski iz njega.
- Fr.*, **Fram** (Frauheim) na Pohorju, kjer je Caf 20 let kaplanoval in največ slovarskega gradiva nabral.
- Frey. (F.)*, H. **Freyer**, Fauna der in Krain bekannten Säugethiere, Vögel, Reptilien und Fische, 1842 (o slov. imenih v tej knjižici pravi Freyer, da jih je baron Ž. Zois z velikim trudom zbral, on pa da je zbirko z nabiranjem po kranjski deželi pomnožil in le tistim živalim, ki jim ni zvedel imena med narodom, sam primerno ime dal); (*Rok.*) neki geol. rokopis v kranjskem muzeju.
- GBrda*, Goriška Brda.
- Glas.*, Glasnik slovenski, lepoznanstvo-podučen list, 1858–68.
- Gol.*, J. **Goličnik**, A. Janšaja podvucenje za vse čebelarje, 1792.
- Gov.*, Gorenjsko, severnozpadni del Kranjskega.
- Goriš.*, Goriško.
- Greg.*, S. **Gregorčič**, Poezije, I. 1885, II. 1888.
- [*Grimm*, **Wört.**, J. in W. **Grimm**, Deutsches Wörterbuch, Leipzig 1854–.]
- Guts.*, O. **Gutsmann**, Deutsch-windisches Wörterbuch, 1789, (*Res.*) Kristijanske resnice, 1770.
- Habd.*, Juri **Habelich**, Dictionar, 1670.
- Hal.*, Haloze pod Ptujem ob hrvatski meji na Štajerskem.
- Hip.*, A. V. P. **Hippolyti**, Dictionarium trilingue latino-germanico-sclavonicum et germanico-sclavonico-latinum; pridejan je: (*Orb.*) Orbis pictus v istih treh jezikih, 1712; rokopis v licejski knjižnici ljubljanski.
- Hlad.*, **Hladnikov** rokopis rastlinskih imen v kranjskem muzeju.
- h. t.*, hrvatska terminologija, porabljena v Cigalejevi 'Znanstveni terminologiji'.

- Ig na Dolenjskem ob Ljubljanskem barju.
Ip., Ipavska dolina, del Notranjskega ob goriški meji.
Ist., Istra.
Jan., A. **Janežič**, Deutsch-slovenisches Taschenwörterbuch, 2. izd. 1867; (*H.*) Janežičev slov.-nemški slovar, pregl. in pomn. F. **Hubad**, 1893; (*Slovn.*) Janežičeva Sloven. slovnica, nova izd. 1863.
Jap., Juri **Japelj** (Japel), (*Sv. p.*) "Svetu pismu Stariga Testamenta", I. 1791, II. 1796; (*Prid.*) Pridige, 1794.
Jarn., U. **Jarnik**, Versuch eines Etymologikons der slovenischen Mundart in Inner-Österreich, 1832; (*Sadj.*) Sadjereja, 1817; (*Rok.*) besede nabrane po Ziljski dolini; rokopis v licejski knjižnici ljubljanski.
Jes., J. **Jesenko**, Občni zemljepis, 1873; Prirodoznanstveni zemljepis, 1874; Zemljepis za prvi razred srednjih šol, 1882.
Josch., E. **Josch**, Die Flora von Kärnten, 1853.
Jsvkr., Janez Krstnik od sv. Križa (Joannes Baptista a s. Cruce), Sacrum promptuarium (pridige), I.-IV., 1691-1707.
Jurč., J. **Jurčič**, Zbrani spisi I.-XI. 1882-92; (*Tug.*) Tugomer, 1876.
juvzhšt., južnovzhodni del slov. Štajerskega, zlasti vzhodni del brežiškega okraja.
kajk., kajkavsko narečje; ta kratica je pripisana vsem besedam, ki so ali narodu iz ust ali iz knjig po Cafu zapisane (*kajk.-C.*); ali v Miklošičevih knjigah omenjene (*kajk.-Mik.*), ali se nahajajo v Valjavčevi razpravi v Radu jugosl. ak. (prim. *Valj.*).
Kast., Matija **Kastelec**, (*Rož.*) Bratovske bukvice S. Roženkranca, 1678; (*N. c.*) Nebeški cil, 1684; (*N. k.*) Nauk Christjanski, 1688; (*W.*) Krain. Wörterbuch, rokopis v licejski knjižnici ljubljanski, o katerem se misli, da je Kastelčev.
Kl., A. **Klodič**, razprava o narečju benečanskih Slovencev (v Št. Petru), 1878.
Kod. (*Mar.*), A. **Koder**, Marjetica, 1877.
Kol., Koledarček družbe sv. Mohora (nekateri letniki).
Kop., J. **Kopitar**, Grammatik der slav. Sprache in Krain, Kärnten und Steiermark, 1808.
Kor., slovenski del Koroškega.
Kos., J. V. **Koseski**, Razne dela, 1870.
Kr., Kranjsko.
Krelj., Seb. **Krelj** (*Krel*), Postila, 1. izd. 1567 (po Miklošičevih citatih); 2. izd. 1578.
Kremp., A. **Krempelj** (*Krempel*), (iz njegovih del je nekoliko citatov v Miklošičevem in Cafovem gradivu).
Kres., leposloven in znanstven list, 1881-86.
KrGora., Kranj. Gora in ok. na Gorenjskem.
Kug., (I. Wolstajna) Bukve od kug inu bolezni goveje živine, 1792 (po Valjavčevih citatih v "Radu jugosl. ak.").
- Lampe.*, F. **Lampe**, (*V.*) Vvod v modroslovje, 1887; (*D.*) Dušeslovje, 1890.
Lašče na Dolenjskem, rojstni kraj Levstikov.
Let., Letopis Matice Slovenske; izhaja od l. 1869.
Levst., Fr. **Levstik**, (*Sl. Spr.*) Die slovenische Sprache nach ihren Redetheilen, 1866; (*Cest.*) Cestni zakon in pouk, (prevod), 1873; (*Podk.*) (W. Mileša) Dejanski nauki o kopitnem podkovstvu (prevod), 1874; (*Pril.*) Priloge k poročilom dež. odbora kranjskega iz 1873-1877 (prevod); (*Nauk.*) Nauk slov. županom (prevod), 1880; (*Močv.*) Spis, ki ga je poseben navod izdelal o prihodnjem izboljševanju Ljubljanskega močvirja (prevod), 1880; (*Zb. sp.*) Zbrani spisi, I.-IV., 1891-1892; (*M.*) pripiski v Miklošičevem rokopisnem slovarju (prim. str. III.); (*Beč.*) Bečelarstvo, po izkušnjah in besedah retijskega bečelarja Jožefa Oblaka (rokopis); (*Rok.*) Levstikove rokopisne ostaline slovarsko gradivo.
[*Lexer.*, M. **Lexer**, Kärntisches Wörterbuch. Leipzig 1862.]
Ljub., Ljubljana in okolica.
LjZv., Ljubljanski Zvon, leposloven in znanstven list, izhaja od l. 1881.
M., **Miklošičevo** slovarsko gradivo; prim. str. I. in VI.
Medv. (*Rok.*), J. **Medved**, rokopis iz l. 1857, ki obsega rastlinska imena v lat., nem. in slov. jeziku.
Meg., H. **Megiser**, Dictionarium quatuor linguarum, videlicet Germanicae, Latinae, Illuricae, quae vulgo Sclavonica appellatur, et Italiacae sive Hetruscae, 1. izd. 1592, 2. izd. 1744.
Met., F. **Metelko**, Lehrgebäude der slovenischen Sprache, 1825.
Mik., Fr. **Miklosich**, razna dela, zlasti: (*Lex.*) Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum, 1865; (*V. Gr.*) Vergleichende Grammatik der slavischen Sprachen (I. in III. zv. 2. izd., II. in IV. zv. 1. izd.); (*Et.*) Etymologisches Wörterbuch der slav. Sprachen, 1886.
Mur., A. J. **Murko**, Slovensko-nemški in nemško-slovenski ročni besednik, 1832-33; izpiski iz tega slovarja so poglavitni del Miklošičevega slovar. gradiva (prim. p. VI.); tudi sta se med urejevanjem oba dela vedno primerjala.
Naprej, političen list, 1863 (nekoliko citatov v Cafovem gradivu).
Navr., J. **Navratil**, (*Let.*, *Kop. sp.*, *Spom.*) razni spisi natisnjeni v Letopisih Matice Slov., v Kopitarjevi spomenici (1880) in v Spomeniku, izd. l. 1883 od Mat. Slov.
nk., ta kratica je zelo obširnega pomena in obsega vse knjištvo in posebno vse časopisje novejšee dobe, kolikor ga ni s posebnimi kraticami omenjenega.
Nkol., Narodni koledar Matice Slovenske, 1867-69.

- Notr.*, Notranjsko, juž.-zapad. del Kranjskega. *Nov.*, Cafovi in drugi izpiski iz Bleiweisovih Novic dol. 1882.
- Npes.-K.*, Slovenske pesmi kranjskega naroda (nabral **Koritko**), I.-V., 1839-44; *Npes.-Vraz*, **St. Vraz**, Narodne pèsni ilirske (1839) in odlomki iz njegove rokopisne zbirke narodnih pesmi v Pajkovih "Črticah"; prim. *Pjk. (Črt.)*; *Npes.-Schein.*, Narod. pesmi Koroških Slovencev, zbral J. **Scheinigg**, 1889; (*Npes.-Mik.*) Miklošičeva rokopisna zbirka narodnih pesmi; (*Npes.*) druge nar. pesmi.
- Npr.*, Narodne pripovedke in vraže v Erjavčevem spisu: Iz potne torbe (Let. 1882-3); **Krek**, Slovenske nar. pravljice in pripovedke, v "Ljudski knjižnici" (izhajala v Mariboru l. 1885, 1886); M. Valjavec, Narodne priče, navade in stare vere, (v Vestniku 1873-5), in dr.
- Npreg.*, Narodni pregovori v Janežičevi slovnici, Cigalejevem slovarju in drugod.
- ogr.*, ogrsko narečje in knjištvo; ta kratica je pripisana vsem besedam, ki so ali po Cafu med narodom nabrane ali iz knjig po Cafu, Miklošiču, Valjavcu (prim. *Valj. [Rad]*) in Raiču (v Narodnem koledarju Matice Slov. l. 1868) zapisane; *ogr.-Let.*; M. **Valjavec**, Izgledi slovenskega jezika na Ogrskem (Let. 1874, 1877).
- ok.*, okolica; n. pr. *Mariborska ok.*
- Pavl.*, Pavliha, zabavljivo-šaljiv list, izdajal F. Levstik l. 1870.
- Pirc*, Fr. **Pirc**, Kranjski vrtnar, 1830.
- Pjk. (Črt.)*, J. **Pajek**, Črtice iz duševnega žitka štaj. Slovencev, 1884.
- Poh.*, Pohorje na Štajerskem.
- Pohl.*, M. **Pohlin**, Tu malu besediše, 1781; (*Gram.*) Kranjska gramatika, 1768; (*Km.*) Kmetam za potrebo inu pomoč (prevod), 1789.
- Polj.*, Poljanska dolina na Gorenjskem.
- Pop.*, Popotnik, list za šolo in dom, izhaja od l. 1880.
- Por.*, L. **Porenta**, Novi kranjski panj, 1876.
- Pot.*, Bl. **Potočnik** (omenjen v Cigalejevem slovarju pri nekaterih besedah).
- Preš.*, Fr. **Prešerna** Poezije, 1848; 2. izdaja 1866.
- Prim.*, Primorsko.
- Prip.*, Narodne pripovedke skupio u i oko Varaždina M. K. Valjavec, 1858 (po Miklošičevih citatih).
- Raič*, B. **Raiča** (*Slov.*) Slovanstvo: Bolgari, 1873, in drugi spisi v Letopisih Slovenske Matice i. dr.
- Ravn.*, M. **Ravnikar**, Zgodbe svetiga pisma za mlade ljudi, 1815-17; (*Abc.*) Abecednik, 1816.
- Rec.*, A. **Recelj** (*Rezl.*), Gornih bukvi ... privilegium (= gorski a. vinogradski zakon); prim. V. Oblak, Starejši slov. teksti v Let. Mat. Slov. 1889, 160.
- Rez.*, Rezijani, rezijansko ali, kakor Caf piše, "rozeansko" narečje v sev.-vzhodni Italiji; mnogo takih besed je Caf zapisal od Rezijanov, mnogo tega je tudi v Miklošičevem gradivu, v spisih J. **Baudouin-a de Courtenay** in A. **Klodiča**.
- Rib.*, Ribniška dolina na Dolenjskem.
- Rog.*, P. **Rogierius**, *Palmarium empyreum* (pridige), I. 1731, II. 1743.
- Rož.*, J. **Scheinigg**, Obraz rožanskega narečja na Koroškem (Kres I.).
- Rut. (Zg. Tolm.)*, S. **Rutar**, Zgodovina Tolminskega, 1882.
- Schönl.*, J. L. **Schönleben**, Evangelia inu lystuvi (2. izd. Hrenovih evangelijev), 1672; porabljeni so Levstikovi izpiski.
- Sen. (Fiz.)*, A. **Senekovič**, Fizika, 1883.
- Skal.*, A. **Skalar**, rokopis iz l. 1643; prim. Let. Mat. Slov. 1890, 185.
- SKr.*, Suha Krajina na Dolenjskem.
- Slc.*, Slovenec, političen list, izh. od l. 1873.
- SlGor.*, Slovenske Gorice na Štajerskem.
- SlGosp.*, Slovenski Gospodar, list ljudstvu v poduk, izhaja od l. 1867.
- SlGradec*, Slovenji Gradec in okolica na Štajerskem.
- SIN.*, Slovenski Narod, političen list, izhaja od l. 1868.
- Slom.*, A. M. **Slomšek**, Zbrani spisi, izdal in uredil M. Lendovšek, I.-III., 1876-1879.
- Slov.*, Slovanstvo, izd. Matica Slov., 1873.
- [*Slov. Čbela*, Slovenska bčela, leposlovni list, 1850-53.]
- Slovan*, leposloven in političen list, 1884-7.
- [*Spang.*, J. **Spangenberg**, Postila.]
- Spom.*, Spomenik o šeststoletnici začetka Habsburške vlade na Slovenskem, izd. Mat. Slov., 1883.
- [*Stapl.*, **Stapleton**, citiran je iz Miklošičevih del.]
- [*Stare*, J. **Stare**, (*Zgod.*) Občna zgodovina za slovensko ljudstvo, (V Celovcu) 1874-1888.]
- Str.*, J. **Stritar**, Zbrani spisi, I.-VI., 1887-8.
- Strp.*, S. **Strupi**, Živinozdravništvo, 1885.
- Svet. (Rok.)*, večja zbirka slovarskega gradiva, katero je L. **Svetic** največ okoli Kamnika in Litije med narodom nabral.
- Ščav.*, kraji ob ščavnici v vzhodnem delu slov. Štajerskega.
- Škrab.*, P. St. **Škrabec**, razne jezikoslovne razprave na platnicah "Cvetja z vrtov sv. Frančiška"; prim. Cv.
- Škrb.*, P. **Škrbinc**, Nedelske pridige, 1814.
- Škrinj.*, I. **Škrinjar** (Schkriner), Svetu pismu Stariga Testamenta, VI. 1798, VII. 1802; (Japelj-Kumerdejeva izdava).
- Šol.*, J. **Šolar**, Deutsch-slov. Wörterbuch, 1873.
- Št.*, slov. del Štajerskega.
- Štrek.*, K. **Štrekelj**, Morphologie des Görzer Mittelkarstdialektes, 1887; (*Let.*) Iz besednega zaklada narodnega (v Let. Mat. Slovenske 1892); (*LjZv.*) Jezikoslovne mrvice (Ljub. Zvon, 1889); (*Arch.*) Beiträge zur slavischen Fremdwörterkunde (Archiv für slav. Philologie, XII., XIV.).

- [Šuman, J. **Šuman**, (*Slovn.*) Slovenska slovnica po Miklošičevi primerjalni. V Ljubljani 1881.]
- Telov.*, Nauk o telovadbi, izd. Mat. Slov. l. 1869.
- Tolm.*, Tolminski okraj na Goriškem.
- Trav.*, A. **Traven** (Traun), Svetu pismu Stariga Testamenta, V. 1798 (Japelj-Kumerdejeva izd.).
- Trst.*, D. **Trstenjak**, razni spisi v Let. Mat. Slov.
- Trub.*, P. **Trubarja** razna dela iz druge polovice 16. stoletja, zlasti: (*Psal.*) Ta celi psalter Davidov, 1566, (*N. T.*) Ta celi Novi Testament, 1582; (*Post.*) Hišna postila, 1595; (*Trub.-Let.*) V. Oblak, Truberjev katekizem z dvema izlagama, od l. 1575, Let. Mat. Slov. 1891; prim. tudi: M. Valjavec, Droben spisek Truberjev, Let. Mat. Slov. 1882–3. [(*Predg.*) A. Savinic, Predgovor k Hišni postili, 1595.]
- Trumm.*, Fr. **Trummer**, Systematische Classification und Beschreibung der in Steiermark vorkommenden Rebensorten, 1841.
- Tuš.*, I. **Tušek**, (*R.*) A. Pokornega prirodopis rastlinstva, 2. izd., 1872; (*B.*) (Schoedlerjeva) Botanika, 1875; (*Št. l. č.*) Štirje letni časi, 1867.
- UčT.*, Učiteljski Tovariš, list za šolo in dom, izh. od l. 1861.
- V.-Cig.*, Ta kratica stoji poleg izrazov vzetih iz **Cigalejevega** slovarja, ki imajo tam pripisano črko V., kar znači, da so iz **Vodnikovega** slovarja (rokopisa) vzete.
- Valj.* (*Rad.*), M. **Valjavec**, Prinos k naglasu u (novo) slovenskom jeziku, Rad jugoslavenske akademije, knj. 43 i. nasl.; (*Vest.*) Narodne priče, navade, stare vere, (*Vestnik*, 1873–4).
- Valv.*, W. **Valvasor**, Ehre des Herzogthums Krain, 1689.
- Več.*, Večernice, izdaja družba sv. Mohora.
- [*Večna pratika*, = *Breznik*.]
- Vest.*, Vestnik, znanstvena priloga "Zore", 1873–5.
- Vod.*, V. **Vodnik**, (*Pes.*) Pesni, izd. Mat. Slov. 1869; (*Izb. sp.*) Izbrani spisi, izd. Mat. Slov., 1890; (*Nov.*) Lublanske Novice, 1797–1800; (*Bab.*) (A. Matoska) Babištvo, 1818.
- Vod. sp.*, Vodnikov spomenik, izd. E. H. Costa 1859.
- Volk.*, L. **Volkmer**, Fabule in pesmi, 1836; (pomnožena izd. dr. J. Pajka, 1885.).
- [*Vošnjak*, J. **Vošnjak**, Umno kletarstvo. Slovenskim vinorejcem v poduk. V Celovcu 1873.]
- Vrt.*, Vrtec, čas. za slov. mlad., izh. od l. 1871; porabljeni so izpiski iz prvih 12 letnikov.
- Vrtov.*, M. **Vrtovec**, razni spisi, zlasti: (*Vin.*) Vinoreja, 1844; (*Km. k.*) Kmetijska kemija, 1847; (*Sh. g.*) Shodni govori, 1850.
- [*Vuk*, Srpski rječnik istumačen njemačkijem i latin-skijem riječima. Skupio ga i na svijet izdao **Vuk** Stef. Karadžić. U Beču 1852.]
- vzhŠt.*, vzhod. del slov. Štajerskega, kar ga je od Maribora na vzhodno stran.
- Z.*, J. Zalokarjev slov.-nemški slovar, rokopis; prim. str. I. in VI.
- zapŠt.*, zapad. del slov. Štajerskega, zlasti kraji ob Dravi proti kor. meji.
- ZgD.*, Zgodnja Danica, katol. cerkven list, izhaja od l. 1848.
- Zilj.*, Ziljska dolina na Koroškem.
- Zora*, časopis zabavi in poduku, 1871–77.
- Zv.*, Zvon, lepoznanjski list, 1870, 1876–80.
- Žnid.*, J. **Žnidaršič**, Oko in vid, 1880.

Uredniška opomba:

* = ena zvezdica za slovarsko iztočnico pomeni, da enota vsebuje popravek ali dodatek, ki ga je Pleteršnik zapisal v zadnjem razdelku slovarja **Dodatki in popravki**. Če Pleteršnik omejuje število originalne vrstice, kjer se popravek ali dodatek nahaja, se zvezdica ponovno pojavi v geslu na mestu, kjer se popravek začne, prim. **bôdæc**. Ena zvezdica v besedilu **Pripomnje** pomeni Pleteršnikov dodatek.

** = dve zvezdici za slovarsko iztočnico pomenita, da je Pleteršnik v razdelku **Dodatki in popravki** geslu dodal eno ali več novih gesel. Dve zvezdici v razdelku **Kratice** pomenita dodano novo geslo.

*** = tri zvezdice za geselsko iztočnico pomenijo oboje, tj. da geslo vsebuje popravek in da mu sledi dodatek v obliki samostojnega gesla.

Med oglatima oklepajema so v razdelku **Kratice** zapisani uredniški dodatki k tej izdaji.